

Jak se nedostat do vězení vinou nelegálního softwaru

Před časem se změnil autorský zákon a s ním přišlo mnoho změn nejen v oblasti kopírování, ale obecně používání softwaru. Co všechno si může uživatel dovolit? Má právo na záložní kopii? Je trestné použití DirectConnect sítě a torrentů?

Kolem kopírování hudby, filmů a počítačových programů existuje v naší zemi mnoho různých fám a mýtů. Nejedním ve velkém pracující pirát vás bude ujišťovat, jak je za vodou, protože české právo je děravé jak řešeto, protože on má všechno vymyšlené do nejmenších detailů, a hrdě se bude chlubit, že si na něj žádná „softwarovka“ nepřijde. Všechno tohle vám doloží podrobným vysvětlením všech těch figlů a děr, kterými náš právní řád překypuje. A sám bude všemu, co vám bude povídat, skálopevně věřit. O to větší ale bude jeho překvapení, pokud na něj jednoho dne skutečně dojde. Protože polovina z toho, co vám tak nadšeně vykládal, je úplný nesmysl – a ta druhá víceméně taky.

Počítačové programy

Jak už bylo zmíněno u filmů a hudby, zákon sice zná výjimku umožňující jejich legální kopírování, ale z této výjimky existuje několik dalších výjimek včetně jedné, která stanoví, že toto ustanovení neplatí pro počítačové programy. Jak to tedy s nimi je?

Zde je zákon tak fikaný a složitý, že z něj jde někdy hlava kolem i odborníkům. Pokud ale přeskočíme vše, co se nás jakožto počítačových hráčů a uživatelů netýká, zbude nám celkem jednoduché ustanovení říkájící, že kopírovat nějaký program se smí jen tehdy, pokud se jedná o oprávněného uživatele a pokud se jedná o „záložní rozmnoženinu nebytnou pro užívání programu“. Ovšem neradujte se – toto ustanovení totiž neznamená, že je možné si z originálních disků udělat kopie, a zatímco na drahá původní CD bude sedat prach ve skřínce, do počítače přijdou jen kopie. V záko-

ně se totiž dočtete velkou zajímavost – „záložní rozmnoženinou“ se rozumí instalace programu do počítače.

To znamená, že oprávněný uživatel si smí legálně nainstalovat program do počítače – ale jen za předpokladu, že to je nezbytné k jeho spuštění. A to je vše, co může.

Co z toho plyne? Zjednodušeně řečeno – **se softwarem si člověk legálně nic neužije, pokud si ho nekoupí.** Je téměř jedno, jestli jej bude jen stahovat a ani jednou jej nespustí; jestli bude stažené hry pařit od rána do večera nebo jestli je dokonce bude nabízet ke stažení jiným. Jediné, na co by jednotlivé věci mohly mít vliv, by (v případě problémů) byla shovívavost soudu.

A jaké že tresty může soud dopadenému uložit? Každý pirát se především dopouští trestného činu porušování autorských práv podle § 152 trestního zákona. V případě, že by šlo (tedy celková cena programů v počítači a na CD – či celková cena programů, které obžalovaný umožnil jiným si od něj stáhnout, počítáno v poměru jedno stažení = jedna kopie) nedosáhla na půl milionu, jde o lepší variantu – hrozí mu vězení maximálně na dva roky, což většinou znamená, že by dostal „jen“ podmínku, dále pokuta a případně i propadnutí počítače.

Ovšem pokud způsobí větší než půlmilionovou škodu, pohybuje se sazba od půl roku po pět let vězení. Jde tedy o více než reálnou možnost strávit nedobrovolně pár měsíců v nápravném zařízení. **Kromě toho je možné udělit opět pokutu (až pět milionů), nechat propadnout počítač, ale navíc ještě nechat uhradit soudní poplatky a finanční kompenzace firmám, jejichž softwaru se kauza týká.**

1994	86
1995	62
1996	53
1997	52
1998	45
1999	42
2000	43
2001	43
2002	40
2003	40
2004	41
2005	40
2006	40

Filmy a hudba

Můžeme začít dobrou zprávou, která mnohé jistě potěší: Je legální pořizovat si kopie filmů či hudby. Ale... tohle byl jen úvod. Existuje totiž celá řada věcí, které je nutno si pohlídat.

Začneme obecně. V § 30 autorský zákon stanoví (zjednodušeně a přeloženo do lidského jazyka), že je v pořádku pořizovat si záznamy, kopie či napodobeniny čehokoli, pokud se tak bude dít pro vlastní, soukromou potřebu nabyvatele a pokud mu to nepřinese nějaké peníze či jiné hmotné „výhody“. Ovšem hned o odstavci dál už zákon uvádí celou řadu výjimek, kdy takového jednání v pořádku není.

Předně je zde řečeno, že celá tahle krásná věta neplatí pro počítačové programy – k tomu se ale dostaneme později. Poté následuje několik dalších, pro nás nepodstatných záležitostí, až konečně v samém závěru je stanoveno, že se nesmí pořizovat „záznam audiovizuálního díla při jeho provozování ze záznamu nebo při přenosu“. Jinými slovy – nemůžete se vypravit do kina s kamerou a stativem natočit si celý film, aniž by byl porušen zákon. Ovšem **živý koncert nebo divadelní představení už takto nahrát můžete**, pokud vám to pořadatelé výslovně nezakáží.

Další věcí, na kterou je třeba dát si pozor, je „soukromá potřeba“. Zákon totiž nikde nedefinuje, o co jde, a právní výklady se v praxi dosti rozcházejí. Shodnou se jen na jednom: Pokud si takovouto kopii pustíte

někde sami pro sebe (bez přítomnosti kohokoliv jiného), je vše v pořádku. Ale je sporné, jestli je v pořádku takto pořízené filmy či hudební CD pouštět i kamarádům, půjčovat jim je – nebo dokonce přepalovat.

Obecně lze říci jen jedno: **Na takovéto filmy a hudbu se vztahují stejná pravidla, jako na filmy nahrané z televize nebo písničky z rádia.** Dáť už je to jen na zdravém rozumu každého – a v případě problémů na soudci, jak rozhodne.

Zákon také říká, že je zakázáno obcházet „účinné technické prostředky ochrany“. Ovšem nikde není definováno, co účinný prostředek vlastně je, a výklad nám může poskytnout leda soudní rozhodnutí – až bude – nebo další novela zákona. Prozatím tedy nezbyvá, než se opět řídit zdravým rozumem a raději neprolamovat různé ochrany proti kopírování (pokud si ovšem seženete kopii, kde už byla ochrana prolomena někým jiným, potom vy nic neporušujete).

A konečně poslední věc, kterou je třeba mít na paměti, je fakt, že je sice v pořádku pořizovat si kopie oblíbených filmů či CD populárních kapel; a je legální si je klidně i stahovat z internetu, přepalovat od kamarádů a podobně... Ale zákon nedovoluje jiným, aby vám kopírování svých filmových či hudebních nahrávek umožnili. Rozhodně je problém – a dokonce i trestný čin – vystavit (klidně i zdarma, natož za poplatek) filmy či hudební záznamy ke stažení na internetu. A stejně problematické jsou i všechny P2P klienty, o čemž pojednává jeden z boxiků. **A v případě kamarádů... můžete si od nich něco přepálit;** nicméně je sporné, jestli vám to oni mohou bez porušení zákona umožnit.

Neoficiální updaty a cracky

Crack je modifikace programu, jejímž cílem je odstranit nebo obejít ochranu před kopírováním či ochranu před spuštěním software

z neoriginálního média. Crack může buďto přímo upravit zdrojový kód programu, nebo jej „zmást“ pomocí externím softwarem generovaných falešných údajů.

Z této definice je jasné, že cracky nejsou legální. Povolené nejsou ani neoficiální pluginy a updaty, pokud nebyly vytvořeny se souhlasem distributora hry nebo pokud nebyly vytvořeny pomocí oficiálních editorů hry. Tolik právo – a teď se podívejme na realitu.

Začneme cracky. Přeskočíme jejich programování a vyvíjení – přece jen nepředpokládáme, že by se jednalo o činnost, kterou by se běžný čtenář bavil doma po večerech. Jen stručně: jde pochopitelně o věc, která v pořádku není a která dokáže naštvat poměrně dost lidí – především těch, kteří mají co do činění s prodejem originálů. **Co se týče samotné „aplikace“ cracků na hry a programy, ta de facto nikoho nezajímá.**

Ačkoli crackování hry je podle zákona vždy „špatné“, pokud máte originálku, je to všem jedno. A pokud originálku nemáte, je crack všem taky jedno a řeší „jen“ pirátskou kopii, kterou u vás našli.

Co se týče vývoje pluginů a updatů her, je-li ve hře editor a hra byla upravena pomocí něj, je jejich tvorba pochopitelně vždy korektní – a pokud tyto úpravy někdo neprodává za peníze, nikdo se ani slovem neozve. Ostatně vývoj takovýchto úprav mnozí distributoři dokonce podporují. Pokud hra nějaké úpravy přímo nepodporuje, je dobré se vždy předem domluvit s jejím distributorem na jakýchkoli modifikacích. Pokud se někdo „nedovoli“ a bude pak své modifikace dokonce prodávat, může se stát, že skončí před soudem.

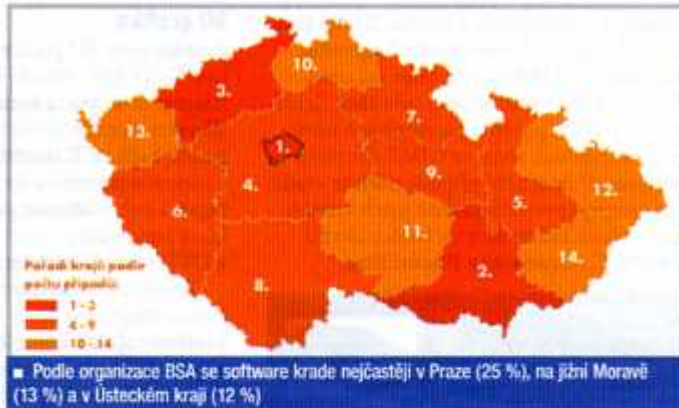
A i v případě, že ji bude distribuovat zdarma, hrozí problémy; zejména pokud by distribuční společnost měla pocit, že úprava nějak poškozuje dobré jméno hry. Ale i v případě, že by bylo vše „korektní“, je lepší se vždy domluvit. **Protože pokud se úprava bude líbit, může se jí dostat oficiální propagace – a jejím tvůrcům také.**

A co samotná aplikace nějakých pokoutných úprav na hry? Inu, z pohledu práva jde o spornou záležitost, ale obecně se dá říci, že je vše v pořádku. Protože obyčejný hráč přece nemůže vědět, která úprava hry je ještě korektní a která už nikoli. A pokud je to u nějaké jednoznačně vidět? Myslíte, že by se nějaký herní distributor soudil o to, že si někdo jeho hru nějak upravil?

Programy zdarma

Jak asi mnozí z vás vědí, je možné se setkat s programy, které jsou zdarma – a přitom se nejedná o pirátské kopie, ale o zcela regulérní, legální a plnohodnotné programy. Jejich jednotlivé typy se od sebe liší jak svým účelem, tak i podmínkami, jimiž se jejich užívání řídí.

Freeware je asi nejznámější skupina těchto programů. Ve svém principu je freeware stejný jako „normální“, komerční software s jediným rozdílem – je zcela zdarma. Přitom

se ale často jedná o plnohodnotně použitelné programy – pokud opomineme freewareové hry, jde i o celou řadu běžně užívaných utilit (za všechny uvedme populární WinAmp). Pokud se bude uživatel řídit pravidly v tomto článku obsaženými, je zcela legální si jakýkoli freeware sehnat a používat jej.

Ovšem pozor – většina freeware programů je freeware pouze při nekomerčním použití, a **pokud je chcete používat v práci, musíte za ně zaplatit.** A i zde se najde jeden právní problém: Je jasné, že pokud si třeba architekt stáhne kreslicí program, který je freewarem pouze pro nekomerční využití, a pak s ním bude malovat technické výkresy a plány pro své zákazníky, porušil zákon. Ale co když si jej nainstaluje do svého počítače v práci a bude v něm malovat například obrázky pro svou tříletou dceru? To už je sporné.

Další variantou programů „zdarma“ je shareware. Jedná se vlastně o klasický, plnohodnotný komerční software, obsahující zkušební dobu, po kterou je možné jej zdarma využívat. Po jejím vypršení musí uživatel program buďto odinstalovat, nebo za něj zaplatit. Zde je vše jasné – jakkoli crackovat shareware či jej zprovozňovat pokoutně získanými licenčními čísly je nelegální. Adware je také plnohodnotný komerční software, jen se od sharewaru liší tím, že je plný reklam. Typickým příkladem adware je ICQ – stáhněte jej zdarma a reklamy na vás blikají z každého okna. **Pokud si zaplatíte, zbavíte se jich,** ale na funkci a možnosti programu to nebude mít žádný vliv. Stejně jako v případě sharewaru i zde platí, že hodní kluci, skautičci a Vinnetouové adware ani nic podobného necrackují a buďto si zaplatí, nebo koukají na reklamy.

Posledním – a asi nejzajímavějším – členem klubu „zadarmo“ je abandonware. Jedná se o programy starší než pět let, které již nikdo nedistribuuje, neprodává a ani nijak oficiálně nepodporuje. V herní praxi se většinou jedná o pomoci emulátorů spouštěné klasiky ze starých konzol (ZX Spectrum, Amiga atd.). Ovšem pozor – zákony ani u nás, ani nikde ve světě abandonware neznačí a z pohledu práva se jedná o klasické, plně chráněné programy či hry. A to až do okamžiku, kdy se jejich autoři rozhodnou uvolnit je zdarma jako freeware, nebo do okamžiku, kdy uplyne 70 let od smrti jejich autora. Takže z pohledu práva je abandonware stále plnohodnotný komerční software a jakékoli jeho šíření je nelegální – a pokud někdo činí opak, může se spolehnout pouze na staré známé rčení „kde není žalobce, není ani soudce“.

Článek vznikl ve spolupráci s magazínem *Doupě*.

Martin Boček, Vláda Janeček

1. Nesmíte aplikaci prodat ani půjčit

Nesmysl. Jakmile si hru jednou legálně koupíte, zákon jasně říká, že autor ztrácí jakékoli právo ovlivňovat její (legální) rozšiřování.

2. Tvůrci nenesou žádnou odpovědnost za škody způsobené na počítači, softwaru, datech či hardwaru

Nesmysl. Zákon jasně vymezuje odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku a současně stanovuje, že této odpovědnosti se nelze zprostit. Jakékoli jednostranné prohlášení, dohoda či smlouva je tedy odpovědnosti nezabavuje.

3. Nesmíte zkoumat zdrojový kód, myšlenky a principy, na nichž je program založen

Nesmysl. Autorský zákon říká (a to doslova) přesný opak – takže každý oprávněný uživatel může zkoumat, co chce.

4. Nefunkčnost CD/DVD jakožto fyzického nosiče dat není zárukou

Nesmysl. Zákon jasně stanoví, že je dvočetlá záruka na všechny vady, které by se na výrobku projevíly.

5. Uživatel nesmí z žádných důvodů žalovat vývojáře, vydavatele ani distributora

Nesmysl. Zákon jasně stanoví, že jakékoli ujednání, v nichž se spotřebitel (tedy kupující) vzdává svých zákonných práv, jsou neplatná.